

فهرست نسخه‌های خطی کتابخانه سلیمانیه

بهمن نزهت (دانشیار گروه زبان و ادبیات فارسی دانشگاه ارومیه)

فَهْرَسُ الْمَخْطُوطَاتِ الْعَرَبِيَّةِ وَ التُّرْكِيَّةِ وَ الْفَارَسِيَّةِ فِي الْمَكْتَبَةِ السُّلَيْمَانِيَّةِ، تَقْدِيمُ أَمِيرِ أَش، إِعْدَادُ
الدُّكْتُورِ مُحَمَّدِ السَّيِّدِ الدَّغِيمِ وَ الدُّكْتُورِ مُحَمَّدِ سَيِّدِ أُغْلِي، مُؤَسَّسَةُ السَّقْفِيَّةِ الْعِلْمِيَّةِ،
مالزی ۱۴۳۱ / ۲۰۱۰. (ثَلَاثَةُ مُجَلَّدَاتٍ: الْمَجْلَدُ الْأَوَّلُ، الثَّانِي وَ الثَّلَاثُ)

در مطالعات نسخه‌شناسی، بی‌شک تدوین علمی و روشمند فهرست‌های نسخ خطی بر اطلاعات کتاب‌شناختی ما می‌افزاید و موجب غنی‌تر شدن اطلاعات نسخه‌شناسی می‌شود. در مراکز مهم فرهنگ و تمدن اسلامی به این منابع بسیار مهم و ارزشمند علمی همواره توجه شده و، در این باب، تألیفات متعدّد صورت گرفته است. یکی از این مراکز مهم فرهنگی کتابخانه‌های کشور ترکیه است که، از جمله، نسخه‌های خطی فارسی در رشته‌های متعدّد معارف اسلامی در آن محفوظ مانده و فهرست‌هایی روشمند برای آنها تهیه شده است. به احصای تقریبی، از جمله نسخه‌های خطی مربوط به علوم و معارف اسلامی در کتابخانه‌های این کشور می‌توان از شمار صد و شصت هزار به زبان عربی، هفتاد هزار به زبان ترکی، و صد و سی هزار به زبان فارسی نام برد (← فهرس المخطوطات العربية و التركية و الفارسية، ج ۱، ص ۳۹). در گنجینه‌های این کتابخانه‌ها، نسخه‌های خطی به زبان یونانی، ارمنی و سریانی نیز دیده می‌شود. تهیه و تنظیم فهرست‌های نسخ

خطی در ترکیه از سال ۱۲۴۲ هجری آغاز شد و در سال ۱۳۴۴ هجری وزارت فرهنگ آن کشور متولی این امر گردید. (همان، ص ۶۲)

کتابخانه‌های قلمرو عثمانی در سال ۶۹۹ هجری رونق گرفت و در زمان محمد فاتح (۸۵۵-۸۸۶) به اوج شکوفایی خود رسید. در عهد سلطنت سلیمان قانونی (۹۲۶-۹۷۴)، از نوادگان محمد فاتح، شالوده بزرگ‌ترین و مهم‌ترین بنای فرهنگی در قلمرو عثمانی پی‌ریزی شد و به مجموعه سلیمانیه مشهور گشت. این مجموعه شامل بخش‌های متعدّد نظیر مسجد، بیمارستان، حمام، مدرسه، کتابخانه، محلّ اطعام فقرا و دارالحدیث است. آنچه در این مجموعه اعتبار و اهمّیت خاصّ داشت کتابخانه آن بود که، طی قرون، نه تنها حفظ و کتابت نسخ خطی در آن متوقف نشد بلکه، با پیوستن کتابخانه‌های مهمی چون ایاصوفیا و فاتح و دیگر کتابخانه‌های معتبر - در حدود نود و چهار کتابخانه فرعی از جمله اسعد آفندی، شهید علی پاشا، حاجی محمود آفندی، دارالمثنوی، حاج بشیر آغا، حمیدیه، هاشم پاشا - بدان، مجموعه بزرگی شکل گرفت که به کتابخانه سلیمانیه مشهور شد (همان، ج ۱، ص ۴۶ و ۱۱۷). در حال حاضر، کتابخانه سلیمانیه از مشهورترین کتابخانه‌های حافظ نسخ خطی جهان است که با ارزش‌ترین مواریث فرهنگ اسلامی در آن ذخیره شده است.

بنابر نخستین مطالعاتی که در شناسایی و معرفی نسخ خطی کتابخانه سلیمانیه انجام گرفت، در حدود شصت و چهار هزار نسخه خطی در بخش اصلی کتابخانه و بیست و چهار هزار نسخه خطی در شاخه‌های فرعی آن محفوظ است که، از آنها، در حدود ۷۵ درصد به زبان عربی، ۶ درصد به زبان فارسی و بقیه به زبان ترکی عثمانی است (Küçük 1995, p.1). اما طبق آمار دقیقی که اخیراً امیر آتش، مدیر کتابخانه، به دست داده، این مجموعه شامل بیش از شصت و پنج هزار جلد نسخه خطی است که، از آن، پنجاه هزار نسخه به زبان عربی، دوازده هزار نسخه به زبان ترکی، و سه هزار و ششصد و هشتاد نسخه به زبان فارسی است. (همان، ج ۱، ص ۱۱۹)

فرهنگ و ادب فارسی، از زمان استقرار سلجوقیان، رسماً در آسیای صغیر وارد شده است. توجه امرای آسیای صغیر به زبان و ادب فارسی موجب شد که، از قرن ششم تا قرن هشتم هجری، آثار قابل ملاحظه‌ای به زبان فارسی در آن دیار پدید آید. پس از سلاجقه، سلاطین عثمانی به فرهنگ و ادب فارسی توجه خاص نشان داده و، ضمن

تشویق و حمایت شاعران پارسی‌گو، خود نیز به زبان فارسی شعر سروده‌اند. بارزترین نشانه گسترش زبان و ادب فارسی در دیار روم وجود کثیر نسخه‌های خطی آثار فارسی متعلق به قرون متمادی است که در کتابخانه‌های شهرهای مهم کشور ترکیه، به عنوان مواریث معنوی زبان و ادب فارسی، نگهداری می‌شود. در این میان، مجموعه نسخه‌های خطی کهن آثار ادبی فارسی به خصوص مجموعه‌های متعلق به قرن‌های ششم و هفتم از اهم مواریث فرهنگی زبان و ادب فارسی است.

هر چند محققان و دانشمندان ادب فارسی همچون استاد بدیع‌الزمان فروزانفر، در تصحیح برخی از آثار مولانا و خانواده عرفانی او، مجتبی مینوی در یادداشت‌ها و مقالات خود درباره کتابخانه‌های ترکیه، محمد امین ریاحی در زبان و ادب فارسی در قلمرو عثمانی، و توفیق هاشم‌پور سبحانی در فهرست نسخه‌های خطی فارسی کتابخانه‌های ترکیه، برخی از اهم نسخه‌های خطی فارسی محفوظ در کتابخانه‌های ترکیه را معرفی کرده‌اند، هنوز در گوشه و کنار کشور ترکیه کتابخانه‌هایی هستند که اطلاعات ما درباره نسخه‌های خطی فارسی آنها بسیار اندک است. چنان‌که گولپینارلی، محقق ترک، در تحقیقات خود، از کتابخانه‌ای به نام تاوشانلی نام می‌برد که هنوز نسخه‌های خطی آن به طور کامل معرفی نشده است. او به وجود برخی از نسخه‌های خطی نفیس فارسی در این کتابخانه اشاره کرده است. (Gölpinarlı 1959, VI)

با همه تلاش و اهتمامی که دانشمندان و علاقه‌مندان به فرهنگ و ادب اسلامی در شناختن و شناساندن این مواریث فرهنگی و معنوی داشته‌اند باز هم به نظر می‌رسد که هنوز فهرست جامع و دقیق و درستی از ذخایر کتابخانه‌های ترکیه پدید نیامده حتی برخی از نسخه‌های نفیس فارسی محفوظ در مشهورترین کتابخانه‌های آن کشور نظیر کتابخانه سلیمانیه، به درستی معرفی نشده یا در فهرست گنجینه‌های آنها وارد نگشته‌اند. اگر فهرست کامل و دقیق و درستی از این نسخه‌ها تهیه و تنظیم شود، برای شناختن و شناساندن دوره‌های پررونقی از فرهنگ و ادب فارسی بسیار مفید خواهد بود.

فهرس المخطوطات العربیة و التریکیة و الفارسیة فی المکتبة السلیمانیة حاصل کاوش اولیای کتابخانه سلیمانیه در این گنجینه معنوی اسلامی است. تا جایی که اطلاع داریم، این پژوهش نخستین بار در شاخه حمیدیة این کتابخانه آغاز شده است. این فهرست، شامل

سه مجلد به زبان عربی، در مؤسسه السقیفة العلمیة چاپ و منتشر شده است. مؤلفان، در مقدمه نسبتاً مفصّل (صد و بیست و شش صفحه)، از تاریخچه کتابخانه‌های اسلامی در صدر اسلام، کتابخانه‌های اسلامی عصر عثمانی، کهن‌ترین و نفیس‌ترین نسخه‌های خطی کتابخانه سلیمانیه، کتابخانه‌ها و شاخه‌های فرعی کتابخانه سلیمانیه، تاریخ روزگار سلیمان قانونی مؤسس مجموعه سلیمانیه، تاریخ فهرست‌نویسی در کشور ترکیه، و نحوه اداره کتابخانه سلیمانیه در حال حاضر سخن گفته‌اند.

در متن فهرست (صفحه ۱۲۷ جلد اول تا صفحه ۴۹۶ جلد سوم) به معرفی توصیفی نسخه‌های خطی عربی و ترکی و فارسی پرداخته شده است. فهرست، به پیروی از فرهنگ‌های موضوعی عربی، به صورت موضوعی، ذیل بیست و چهار عنوان به ترتیب ذیل

الْقُرْآنُ الْكَرِيمُ، الْقِرَاءَاتُ وَ التَّجْوِيدُ، تَفْسِيرُ الْقُرْآنِ الْكَرِيمِ وَ عُلُومُهُ، اَصُولُ الْحَدِيثِ النَّبَوِيِّ، الْحَدِيثُ النَّبَوِيُّ الشَّرِيفُ، اَصُولُ الْفِقْهِ الْاِسْلَامِيِّ، الْفِقْهُ الْاِسْلَامِيُّ، الْفَتَاوَى الْفَرَايِضُ وَ الْمَوَارِيثُ، التَّصَوُّفُ وَ الْمَوَاعِظُ، الْعَقَائِدُ وَ عِلْمُ الْكَلَامِ، الْحِكْمَةُ وَ الْمَنْطِقُ، الْخَوَاصُّ وَ الْجَفَرُ وَ الدُّعَاءُ، التَّارِيخُ وَ السِّيَرُ وَ الشَّمَائِلُ وَ الْوَفِيَّاتُ، الْحِسَابُ وَ الْهِنْدَسَةُ وَ الْجَبْرُ، الطَّبُّ، الْأَدَبُ وَ الشُّعْرُ وَ الْمُحَاضِرَاتُ وَ الْعَرُوضُ، عِلْمُ الْمَعَانِي، عِلْمُ الْوَضْعِ وَ الْاِسْتِعَارَةِ وَ آدَابُ الْبَحْثِ، النَّحْوُ، الصَّرْفُ، لُغَاتُ تُرْكِيَّةٍ وَ عَرَبِيَّةٍ وَ فَارَسِيَّةٍ وَ الْمَعَاجِمُ، مَجَامِيْعُ مُتَنَوِّعَةٌ، مُرْفَعَاتُ

مرتب گشته و، در آن، نسخه‌ها مشروحاً توصیف و معرفی شده‌اند.

کهن‌ترین نسخ موجود در این کتابخانه به شرح زیرند:

المأثور في اللغة، ابو العَمَيْثِلُ الأعرابي (وفات: ۲۴۰)؛ المدخل في علم أحكام النجوم، ابو معشر بلخي (وفات: ۲۷۲)؛ دقائق التصريف، ابوالقاسم بن محمد بن سعيد المؤدب معاصر أبو زيد بلخي (تاریخ تألیف: ۳۳۸)، مراث و أشعار، ابو عبدالله محمد بن العباس اليزيد (وفات: ۳۱۰)؛ شرح الحجة في القراءات السبع، ابوعلی فارسی (وفات: ۳۷۷)؛ أدب الکاتب، به خط عباس بن أحمد بن موسی بن أبی مؤاس (وفات: ۳۹۶)؛ دیوان الأدب، اسحاق بن ابراهیم الفارابی (وفات: حدود ۳۵۰)، به خط علی بن آرسلان (تاریخ کتابت: ۳۹۱)؛ علل الحدیث و معرفة الرجال، امام أحمد بن حنبل (وفات: ۲۴۱)، به خط محمد بن الصّوّاف (وفات: ۳۴۹)؛ مناقب الإمام الشافعی، محمد بن حسین سجستانی (وفات: ۳۶۳)؛ أخبار أبي تمام، ابوبکر صولی (وفات:

(۳۳۵)، أدب الکاتب، ابن قتیبة دینوری (وفات: ۲۷۶)، الحجّة فی شرح القراءات السبع، ابن مجاهد (وفات: ۳۲۴)، شارح ابوعلی فارسی (وفات: ۳۷۷). (فهرس المخطوطات العربیة والترکیة و الفارسیة، ج ۱، ص ۴۹-۵۱)

در این فهرست، از نسخه‌هایی نفیس یاد شده که برخی از آنها به خط مؤلف کتابت شده‌اند، به شرح زیر:

أسباب النزول، واحدی نیشابوری (وفات: ۴۶۸) (تاریخ کتابت نسخه: ۴۸۴)؛ تفسیر البغوی (تاریخ کتابت نسخه: ۵۷۲)؛ الشروط من کتاب الذخیرة فی الفتاوی، محمود بن مازة مرغینانی (وفات: ۶۱۶)؛ رسوم القضاة: الشروط والسجلات، سمرقندی*؛ خلاصة المختصر، امام محمد غزالی (وفات: ۵۰۵)، (تاریخ کتابت نسخه: ۵۹۸)؛ أدب القاضي من الحاوی، ماوردی (وفات: ۴۵۰)، (تاریخ کتابت نسخه: ۵۹۹)؛ الغایة فی إختصار النهایة، عزّبن عبد السلام (وفات: ۶۶۰)؛ المغرب فی ترتیب المعرب، ابوالمکارم برهان الدین خوارزمی مُطرزی (وفات: ۶۱۰)، (تاریخ کتابت نسخه: ۶۶۱)؛ الحاوی فی الطب، محمد بن زکریا رازی (وفات: ۳۱۳)؛ صحاح الجوهری، ابوالنصر اسماعیل جوهری (وفات: ۳۹۸ یا ۴۰۰)، (تاریخ کتابت نسخه: ۶۸۲)؛ أسرار التنزیل و أنوار التأویل، امام فخر رازی (وفات: ۶۰۶)، (تاریخ کتابت نسخه: ۷۳۷)؛ المصباح (شرح تلخیص المفتاح)، خطیب دمشقی (وفات: ۷۳۹). (همان، ص ۵۱-۵۲)

در این فهرست، دو هزار و صد و شصت و پنج نسخه خطی (صد و یازده نسخه به زبان ترکی، سی و دو نسخه به زبان فارسی، و بقیه به زبان عربی) به تفصیل تمام معرفی شده است. نسخه‌های خطی فارسی مندرج در این مجموعه به شرح زیر است:

الأشعار المئتوعة ایات عربی و فارسی، محمد بن عمر فخر رازی؛ منظومه پندنامه، فریدالدین عطار؛ بوستان، سعدی شیرازی؛ بیان بعض الثوابت در معرفة اسطرلاب، مؤلف نامعلوم؛ التحفة السنیة إلى خضرة الحسینیة، محمد بن مصطفی دیشیسی؛ تحفة شاهی، ابراهیم ده ده شاهی؛ ترجمه صد کلمه امام علی بن ابی طالب، رشیدالدین وطواط؛ جد اول أسماء الکواکب، مؤلف نامعلوم؛ الجد اول المختلعة من الهیئة، مؤلف نامعلوم؛ دیوان جامی، عبدالرحمن جامی؛ دیوان حافظ، شمس الدین خواجه حافظ شیرازی؛ رسالة السائر الحائر إلى السائر الواحد الماجد (ترجمه رسالة الهائم الخائف من لومة الأثم)، احمد بن عمر بن محمد رازی الخیوقی، نجم الدین کبری؛

* (احتمالاً مراد ابو الیث نصر بن محمد سمرقندی ملقب به امام الهدی از ائمه حنفیه (وفات: ۳۷۳) است.)

رسالة النُّكْتة الغزاة في التوحيد، مؤلف نامعلوم؛ رساله خصلت نكوهيده، مؤلف نامعلوم؛ رسالة دُرُ إسناد حليّة رسول الله شريفة، يوسف باخرزی؛ سندبادنامه، شمس الدين محمد بن علي بن محمد الكازه الدقائقي المرورودي؛ شرح أبو الفتح الصوفي على تسهيل الزيج لألوغ بيك محمد بن شاهرخ، محمد بن احمد أبو الفتح الصوفي المصري؛ فتوحات الإلهي، عبدالله الإلهي السياموي؛ الفوائد الخواجهية، مؤلف نامعلوم؛ قانون الأدب في ضبط كلمات العرب، بديع الزمان التفليسسي؛ كشكول أشعار عربيّة و غنمائيّة و فارسيّة و حكّم و أمثال و فتاوى، مؤلفان متعدّد؛ گلستان، سعدی شیرازی؛ لغت تركي، عربی، فارسی، العدلي الاشتيبي السنبلی؛ لغت عبد الكرم، عبد الكرم افندی؛ لغت نعمة الله، نعمة الله الرومي، نعمت چلبی؛ اللوامع شرح الفصيدة الميمية الخمرية لابن الفارض، عبد الرحمن الجامي؛ مرقاة اللغة = مرقاة اللغات، الكستلي؛ مصادر مترجمه (ترجمة مصادر عربيّة)، الزوزني؛ مفاتيح الدراية في قواعد اللغة الفارسيّة، ده ده نشاطي الأدرنوي؛ منطق الطير، فريد الدين عطار؛ تبيان نافع در ترجمه برهان قاطع (فارسی، تركي)، احمد عاصم جنابي زاده؛ نوال الفضلاء لسان العجم (فارسی، تركي) المعروف بفهرنگ شعوري، حسن بن عبدالله الحلبي الشهير بشعوري.

بخش پایانی کتاب در جلد سوم (صفحة ۴۹۷ تا ۶۶۴) به فهرست اعلام کتب و مؤلفان به ترتیب الفبایی و تصاویری از نسخه‌های خطی مشهور و مهم اختصاص یافته است. در این فهرست مساعی مؤلفان در ارائه متن پیراسته و منقح سزاوار تقدیر است. آنان، در حواشی، اطلاعات تازه و ارزشمندی درباره نسخ خطی و شخصیت‌های تاریخی به دست داده‌اند. آنچه در این فهرست نویسی تازگی دارد ارائه تصاویر نسخ خطی به صورت دیجیتال در لوح‌های فشرده (سی-دی) همراه با شماره نسخه‌هاست. مؤلفان به میکروفیلم برخی از نسخ نیز اشاره کرده و شماره آنها را مشخص ساخته‌اند. شیوه مؤلفان در تبویب و ترتیب کتاب، چنانکه اشاره رفت برحسب موضوع بوده که، در مورد آثار پیشینیان، به صورت دقیق و علمی امروزی دشوار می‌نماید. از این رو، مؤلفان، در این تقسیم‌بندی، به نوعی دچار تکلف شده و ظاهراً، به ناچار، نسبتاً ذوقی و سلیقه‌ای عمل کرده‌اند.

نکته دیگر اینکه مؤلفان، هرچند در معرفی نسخ خطی دقت علمی درخور توجهی داشته‌اند، چنین می‌نماید که به جنبه کتاب‌شناختی نسخ خطی چندان علاقه‌ای نشان نداده و، در معرفی کامل نسخ خطی از این حیث، قاصر مانده و به ذکر نام کتاب، نام

مؤلف، و عباراتی از اول و آخر آن اکتفا کرده‌اند. این قصور در معرفی برخی از نسخه‌های فارسی نظیر الأشعارُ المُنْتَوِع فخر رازی (فهرس المخطوطات، ج ۳، ص ۹۱)، پندنامه عطار (همان، ج ۲، ص ۵۲۰)، بوستان سعدی (همان، ج ۲، ص ۵۲۱)، دیوان حافظ شیرازی (همان، ج ۲، ص ۵۳۰)، و گلستان سعدی (همان، ج ۲، ص ۵۴۷) کاملاً مشهود است. به نظر می‌رسد که مؤلفان، در این موارد، از امعان نظر در محتوا و ابواب و فصول اصلی نسخ خود را معاف ساخته‌اند و، با اکتفا به اشاره به ظهیریه‌ها و ترقیمه‌ها، از گزارش خصوصیات کتاب‌شناسی و سرنوشت تاریخی نسخه‌ها باز مانده‌اند.

منابع

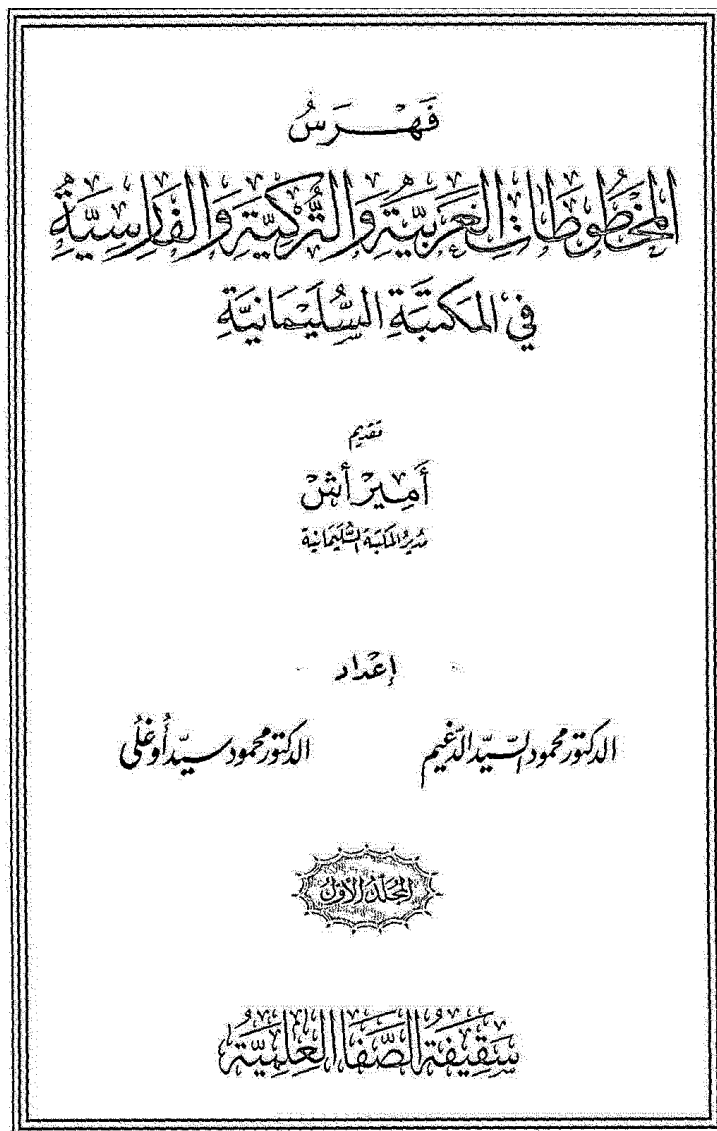
ریاحی، محمدامین، زبان و ادب فارسی در قلمرو عثمانی، شرکت انتشارات پازنگ، تهران ۱۳۶۹.
سبحانی، ه. توفیق، فهرست نسخه‌های خطی فارسی کتابخانه‌های ترکیه، مرکز نشر دانشگاهی، تهران ۱۳۷۳.
السید الدغیم، محمود و الدكتور محمود سید اُغلی، تقدیم امیر آش، فهرس المخطوطات العربیة و التریکیة و الفارسیة فی المكتبة السلیمانیة، مؤسسة السقیفة العلمیة، مالزی المجلد الأول، الثانی و الثالث، الطبعة الاولى، ۱۴۳۱/۲۰۱۰.

مینوی، مجتبی، تاریخ و فرهنگ، انتشارات خوارزمی، تهران ۱۳۵۲.

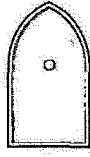
Gölpınarlı, Abdülbaki, *Fihî Mâ-Fih*, Remzi Kitabevi, Istanbul 1959, önsöz.

Küçük, Mehmet E. and Richard J. HARLEY, "Towards a national cooperative cataloging system for manuscripts in Turkey", 61 st IFLA General Conference _Conference Proceedings_ August 20-25 1995, [Çevrimiçi] Elektronik adres: <http://www.ifla.org/IV/ifla_61/61-kucm.htm [11, 01, 2002 J]>

سقیفة الصفا العلیة

SAQIFAT AL-SAFA TRUST

الطبعة الأولى

۱۴۳۱ هـ - ۲۰۱۰ م

جميع الحقوق محفوظة للناشر

المجلس العلمي في المملكة العربية السعودية

مؤسسة السقیفة العلیة

جدة - حي النجود - شارع مولانا بنت مالک رضي الله عنها

ص.ب. ۱۸۹۴۳ جدة ۲۱۴۲۵

www.saqifat-alsafa.org

E-mail : info@saqifat-alsafa.org

معلومات عن مكتبة السلیمانیه باللغة العربية

وزارة الثقافة والسياحة
مديرية مكتبة السلیمانیه للمخطوطات

العنوان : زقاق عائشة قادن رقم : ٣٥
الفتاحح / إستانبول ، الرمز البريدي : ٣٤١١٦
الجمهورية التركية

هاتف : ٠٠٩٠ ٢١٢ ٥٢٠٦٤٦٠
فاكس : ٠٠٩٠ ٢١٢ ٥١١٢٢١٠

البريد الإلكتروني (الإيميل) : suleymaniyekultur.gov.tr

الموقع الإلكتروني : <http://www.suleymaniyekultur.gov.tr/index1.html>

معلومات عن مكتبة السلیمانیه باللغة التركية

Kültür ve Turizm Bakanlığı
Süleymaniye Yazma Eser Kütüphanesi Müdürlüğü

Adres : Ayşe Kadın Hamamı Sokak No : 35
Fatih/İstanbul : 34116
Türkiye Cumhuriyeti
Tel : 0 212 520 64 60 (3 Hat)
Fax : 0 212 511 22 10

E-Mail : suleymaniyekultur.gov.tr
[http : /www.suleymaniyekultur.gov.tr/index1.html](http://www.suleymaniyekultur.gov.tr/index1.html)

معلومات عن مكتبة السلیمانیه باللغة الإنكليزية

Ministry of Culture and Tourism
Directorate of the Süleymaniye Library

Adres : Ayşe Kadın Hamamı Sokak No : 35
Fatih/Istanbul : 34116
Republic of Turkey
Tel : 0 212 520 64 60 (3 Hat)
Fax : 0 212 511 22 10

E-Mail : suleymaniyekultur.gov.tr
[http : /www.suleymaniyekultur.gov.tr/index1.html](http://www.suleymaniyekultur.gov.tr/index1.html)

المحتويات

المحتويات	۷
كلمة شكر وإهداء	۹
مدخل	۱۲
تقديم	۱۷
المقدمة	۲۱
- المكتبات الإسلامية	۲۵
- المكتبات الإسلامية العثمانية	۳۹
- المخطوطات القديمة في مكتبة السلیمانیة	۴۹
- بعض نفائس مخطوطات مجموعة السلیمانیة	۵۲
- فهرس مجموعة السلیمانیة وغيرها	۶۲
- السلطان سلیمان القانوني مؤسس السلیمانیة	۶۳
- وفاة الخليفة المجاهد في سبيل الله تعالى السلطان سلیمان القانوني	۱۰۷
- الخليفة سلیمان القانوني راعي العمران	۱۱۰
- سلطان المثقفين ومثقف السلاطين	۱۱۴
- مكتبة السلیمانیة ومجموعتها	۱۱۶
- تاريخ فهرسة المخطوطات في تركيا	۱۲۰
- إدارة السلیمانیة	۱۲۴
- خاتمة	۱۲۶
فهرس المخطوطات العربية والتركية والفارسية في المكتبة السلیمانیة	۱۲۷
القرآن الكريم	الرقم الحميدي: ۱
القرآيات والتجويد	الرقم الحميدي: ۴۰
تفسير القرآن الكريم وعلومه	الرقم الحميدي: ۵۶
أصول الحديث النبوي	الرقم الحميدي: ۱۹۱
الحديث النبوي الشريف	الرقم الحميدي: ۱۹۳

٣٤٦	أصول الفقه الإسلامي	الرقم الحميدي
٣٧٦	الفقه الإسلامي	الرقم الحميدي
٦٤٥	الفتاوى	الرقم الحميدي
٦٨٦	الفرائض والموارث	الرقم الحميدي
٦٩٢	التصوف والمواعظ	الرقم الحميدي
٧٤٧	المقائد وعلم الكلام	الرقم الحميدي
١/٧٩٥	الحكمة والمنطق	الرقم الحميدي
٨١١	الخواص والجفر والدعاء	الرقم الحميدي
٨١٥	التاريخ والسير والشمال والوفيات	الرقم الحميدي
٨٤٤	الحساب والهندسة والجبر	الرقم الحميدي
٨٤٧	الطب	الرقم الحميدي
١/٨٥٢	الأدب والشعر والمحاضرات والعروض	الرقم الحميدي
١/٨٨٢	علم المعاني	الرقم الحميدي
١/٩١٠	علم الوضع والاستعارة وآداب البحث	الرقم الحميدي
٩١٨	النحو	الرقم الحميدي
٩٧١	الصرف	الرقم الحميدي
٩٨٦	لغات تركية وعربية وفارسية والمعاجم	الرقم الحميدي
١١٧٥-١/١٠٢٦	مجاميع متنوعة	الرقم الحميدي
١	مرقعات	رقم القيد: ١٠٩٢ . الرقم الحميدي مكرر: ١
١٥-١٤	رقم القيد: ١١٠٥ . الرقم الحميدي مكرر: ١٤-١٥	
٤٩٧	الكشافات العامة	
٤٩٩	كشاف أسماء الكتب	
٥٧٣	كشاف أسماء المؤلفين	
٦٣٩	صور من المخطوطات	

* * *

